

Sygn. akt I NSNc 105/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Żmij (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

Bogdan Marian Gutowski (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa J. W., W. W. i B. W.a

przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Obrony Narodowej i Wojskowej

Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej - Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi

Opieki Zdrowotnej w G.

o zapłatę

oraz w sprawie z powództwa J. W.

przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Obrony Narodowej i Wojskowej

Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej - Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi

Opieki Zdrowotnej w G.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 26 maja 2021 r.

skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od wyroku Sądu Okręgowego w T.
z dnia 25 marca 2003 r., sygn. akt I C (...)

**uchyla zaskarżony wyrok w części tj. w pkt I ppkt 2 oraz w pkt
II ppkt 2 i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu
w T. do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25 marca 2003 r. sygn. akt I C (...) Sąd Okręgowy w T., po ponownym rozpoznaniu spraw:

(I) z powództwa J. W., W. W. i B. W. przeciwko Skarbowi Państwa – Ministrowi Obrony Narodowej i Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej – Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w G. (pkt I ppkt 1) zasądził od Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej – Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w G. na rzecz J. W., W. W. i B. W. kwoty po 16 666,66 zł na rzecz każdego z powodów z ustawowymi odsetkami od dnia 31 sierpnia 1996 r. do dnia zapłaty, (pkt I ppkt 2) oddalił powództwo w stosunku do Skarbu Państwa – Ministra Obrony Narodowej, (pkt I ppkt 3) zasądził od Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej – Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w G. na rzecz adwokat E. J. prowadzącej indywidualną Kancelarię Adwokacką w T. kwotę 800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego powoda z urzędu, oraz (pkt I ppkt 4) obciążył Skarb Państwa nie uiszczonymi kosztami sądowymi;

(II) z powództwa J. W. przeciwko Skarbowi Państwa – Ministrowi Obrony Narodowej i Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej – Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w G. (pkt II ppkt 1) zasądził od Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej – Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w G. na rzecz J. W. kwotę 50 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22 października 1996 r. do dnia zapłaty, (pkt II ppkt 2) oddalił powództwo w stosunku do pozwanego Skarbu Państwa Ministra Obrony Narodowej oraz (pkt II ppkt 3) kosztami sądowymi obciążył Skarb Państwa.

W uzasadnieniu orzeczenia Sąd Okręgowy w T. wskazał, iż w pozwie z dnia 16 lipca 1996 r. G. W. wniosła o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – 113 Szpitala Wojskowego z Przychodnią Lekarską w G. kwoty 50 000 zł tytułem odszkodowania za spowodowanie przez lekarzy tej przychodni jej śmiertelnej choroby – raka prawej piersi. Zdaniem powódki lekarze popełnili błąd stosując lek hormonalny, którego użycie było niedopuszczalne przy nowotworze sutka, czego

nie ustalili przeprowadzając badania specjalistyczne piersi. Pozwany Skarb Państwa wniósł o oddalenie powództwa.

Powódka zmarła w dniu 1 października 1996 r. zaś w jej miejsce do procesu wstąpili mąż J. W. i synowie B. W. i W. W.. Na rozprawie w dniu 21 października 1996 r. J. W. złożył pismo, w którym wniósł o zasądzenia od pozwanego na swoją rzecz kwoty 50 000 zł tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia w związku z chorobą i śmiercią G. W..

Postanowieniem z 31 grudnia 1998 r. Sąd Rejonowy w T. wpisał do rejestru publicznych zakładów opieki zdrowotnej Wojskową Specjalistyczną Przychodnię Lekarską – Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w G., który powstał na bazie dotychczasowego pozwanego Skarbu Państwa – Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej w G..

Pełnomocnik powoda na wezwanie przewodniczącego wskazał jako pozwanego w sprawie nowoutworzony samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej. Zarządzeniem z 26 października 1999 r. zawiadomiono o procesie Ministra Obrony Narodowej jako organ uprawniony do reprezentowania pozwanego Skarbu Państwa. Pozwany nowoutworzony samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Rozstrzygając w przedmiocie żądania powodów, Sąd Okręgowy w T. wskazał, iż w myśl § 6 pkt. 1 zarządzenia Nr 43/140.V Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 października 1998 r. Wojskowa Specjalistyczna Przychodnia Lekarska – Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w G. przejęła zobowiązania dotychczasowej Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej w G., która była *statio fisci* Skarbu Państwa, dlatego też pozwana przychodnia ma legitymację bierną. Sąd uznał roszczenie powodów z art. 445 § 1 k.c. za zasadne w całości i zasądził od Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w G. na rzecz każdego z powodów po 16 666,66 zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwanemu odpisu pozwu (pkt I ppkt 1 wyroku). Sąd uznał również za zasadne roszczenie J. W. z art. 446 § 1 k.c. w wysokości 30 000 zł. Ponadto Sąd uznał, że szkoda, jakiej doznał powód J. W. wynikająca z art. 446 § 3 k.c. wyraża się kwotą 20 000 zł. W powyższych

okolicznościach Sąd zasądził od pozwanej Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej – Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w G. kwotę 50.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia odpisu pozwu pozwanemu (pkt II ppkt 1). Sąd oddalił powództwo wobec Skarbu Państwa Ministra Obrony Narodowej, uznając, iż nie posiada on legitymacji biernej.

Powodowie nie zaskarżyli wyroku. Z rozstrzygnięciem nie zgodziła się natomiast Wojskowa Specjalistyczna Przychodnia Lekarska – Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w G., która wywiodła apelację od wyroku Sądu Okręgowego w T. z dnia 25 marca 2003 r.

Wyrokiem z dnia 12 grudnia 2003 r. Sąd Apelacyjny w (...) na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w T. z dnia 25 marca 2003 r. sygn. akt I C (...) zmienił zaskarżony wyrok m.in. w pkt I ppkt 1 i w pkt II ppkt 2 w ten sposób, że oddalił powództwo w stosunku do Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej – Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w G.. Sąd Apelacyjny jako uzasadniony uznał zarzut naruszenia art. 40 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i wynikający z niego brak legitymacji biernej Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w G.. W tych okolicznościach w ocenie Sądu II instancji należało zmienić zaskarżony wyrok i oddalić powództwo co do podmiotu medycznego.

Wobec treści wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) powodowie zaskarżyli wyrok Sądu Okręgowego w T. z dnia 25 marca 2003 r., jednakże apelacja powodów została postanowieniem z dnia 5 marca 2004 r. odrzucona jako wniesiona po upływie przepisanej terminu.

Prokurator Generalny skargą nadzwyczajną z dnia 30 października 2019 r. zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w T. z dnia 25 marca 2003 r., sygn. akt I C (...) w zakresie pkt I ppkt II oraz pkt II ppkt II w części oddalającej powództwo wobec Skarbu Państwa – Ministra Obrony Narodowej.

Zaskarżonemu orzeczeniu Prokurator Generalny zarzucił (1) naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji RP, a mianowicie zasady zaufania do państwa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, wywodzonych z art. 2 Konstytucji RP i prawa do sądu wyrażonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP polegające na wydaniu wyroku, w którym oddalono powództwo

przeciwko podmiotowi legitymowanemu biernie Skarbowi Państwa uznając brak jego legitymacji, wskutek rażąco niewłaściwego zastosowania przepisów prawa materialnego w sytuacji uznania merytorycznej zasadności powództw, co w konsekwencji naruszyło gwarancje powodów, co do pewności wydanego orzeczenia i pomimo działania przez nich w zaufaniu do Sądu wyrażającego się w braku zaskarżenia orzeczenia Sądu I instancji, skutkowało pozostawieniem ich merytorycznie zasadnego roszczenia bez ochrony prawnej; (2) naruszenie w sposób rażący prawa materialnego, tj. przepisu art. 40 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym na dzień orzekania, przez jego niewłaściwe zastosowanie i oddalenie powództw o zapłatę skierowanych przeciwko Skarbowi Państwa, pomimo ustalenia, że w sprawie doszło do zawinionego działania lekarzy, za które Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność na zasadzie art. 417 k.c., wskutek błędnego uznania, że nie Skarb Państwa, a Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Wojskowa Specjalistyczną Przychodnia Lekarska w G., powstały z przekształcenia zakładu opieki zdrowotnej w formie jednostki budżetowej jest obowiązany do naprawienia szkody wyrządzonej przed dokonaniem przekształcenia przez funkcjonariusza państwowego będącego pracownikiem przekształconego zakładu, podczas, gdy prawidłowe zastosowanie tego przepisu nakazywało uznanie legitymacji biernej Skarbu Państwa; (3) naruszenie w sposób rażący prawa procesowego, tj. przepisu art. 67 § 2 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym na dzień orzekania, przez jego niewłaściwe zastosowanie i brak wyjaśnienia oraz ustalenia przez Sąd w ramach podstawy faktycznej powództwa, właściwej jednostki organizacyjnej do reprezentowania Skarbu Państwa i uznanie, że *statio fisci* Skarbu Państwa jest Minister Obrony Narodowej, podczas gdy pozycja wojewody w strukturze organów administracji publicznej najlepiej odpowiada celom unormowania zawartego w art. 67 § 2 k.p.c. w odniesieniu do zobowiązań Skarbu Państwa z tytułu roszczeń osób poszkodowanych w związku z działaniem publicznych zakładów opieki zdrowotnej i dlatego w trybie ww. przepisu Sąd winien zawiadomić Wojewodę (...) wzywając go do udziału w sprawie.

W oparciu o tak skonstruowane zarzuty Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w T. z dnia 25 marca 2003 r., sygn. akt I C (...) w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego

rozpoznania temu Sądowi z pozostawieniem mu rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

W uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej Prokurator Generalny wskazał, iż wystąpienie ze skargą nadzwyczajną jest konieczne dla zapewnienia zgodności orzeczenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Prokurator w skardze zaznaczył, że Sąd Okręgowy w T. uznał, iż roszczenia powodów J. W., W. W. i B. W., jako spadkobierców G. W. są zasadne. Sąd jednak przyjął, że legitymacji biernej w sprawie nie ma Skarb Państwa, a następca prawny Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej w G.. Przy czym Sąd Apelacyjny w (...) uznając za zasadny zarzut braku jej legitymacji biernej oddalił wobec niej powództwo. Powodowie działając w zaufaniu do Sądu i prawidłowości jego ustaleń, co do podmiotu zobowiązanego znaleźli się więc w sytuacji, gdy działania Sądu spowodowały brak uwzględnienia ich uzasadnionego merytorycznie żądania. Powyższe działanie Sądu podważyło nie tylko zasadę zaufania obywateli do działania organów Państwa, a nadto zniweczyło prawo powodów do Sądu, uchylenie więc tego orzeczenia jest konieczne, celem zapewnienia jego zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

W ocenie Prokuratora Generalnego Sąd Okręgowy w T. orzekając o oddaleniu powództwa skierowanego przeciwko Skarbowi Państwa, z uwagi na brak jego legitymacji biernej, w sposób rażący naruszył art. 40 § 1 k.c. Skoro Wojskowa Specjalistyczna Przychodnia Lekarska w G. była jednostką organizacyjną Skarbu Państwa, jednostką budżetową Skarbu Państwa, aż do jej przekształcenia zarządzeniem Nr 43/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 października 1998 r. w Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, zobowiązania związane z jej działaniem pozostają zobowiązaniami Skarbu Państwa. Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 października 1998 r. nie mogło spowodować przejścia na SP ZOZ zobowiązań związanych z działalnością Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej w G. – jednostki budżetowej. Zakłady te utworzone zostały w następstwie przekształcenia w drodze zarządzenia właściwego organu administracji rządowej albo w drodze uchwały właściwego organu jednostki samorządu

terytorialnego. Uzyskały osobowość prawną i zdolność do tego, aby być samodzielnym podmiotem praw i obowiązków majątkowych. Stosuje się więc do nich ogólną zasadę wynikającą z art. 40 k.c. zdanie drugie, według której inne państwowe osoby prawne nie ponoszą odpowiedzialności za zobowiązania Skarbu Państwa. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 9 czerwca 1999 r., sygn. akt III CZP 11/99, OSNC 2000, nr 1, poz. 2 wskazał, że: „Samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, powstały z przekształcenia publicznego zakładu opieki zdrowotnej prowadzonego w formie jednostki budżetowej, nie jest obowiązany do naprawienia szkody wyrządzonej przed dokonaniem przekształcenia przez funkcjonariusza państwowego będącego pracownikiem przekształconego zakładu”.

W ocenie Prokuratora Generalnego w sprawie niewątpliwym jest nadto, że do obowiązków Sądu należało ustalenie prawidłowego *statio fisci* Skarbu Państwa. Orzecznictwo jednoznacznie obciąża bowiem Sąd orzekający obowiązkiem czuwania z urzędu nad tym, aby Skarb Państwa był w procesie reprezentowany przez właściwą jednostkę organizacyjną, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie. Po przekształceniu Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej w G. w samodzielny zakład opieki zdrowotnej, w sprawach dotychczasowych zobowiązań tego podmiotu powstałych przed jego przekształceniem, Sąd uznał, że Skarb Państwa winien reprezentować Minister Obrony Narodowej. Jednakże, co wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego, w podobnych, jak w niniejszej sprawie sytuacjach, Skarb Państwa winien być reprezentowany przez właściwego wojewodę. Dodatkowo kwestia ta została uregulowana w art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej (Dz.U. 2000, nr 12, poz. 136 ze zm.).

Prokurator Generalny wskazał, że Sąd Okręgowy w T. naruszył wskazany przepis o odpowiedzialności Skarbu Państwa, nie stosując go. Nieprawidłowe zastosowanie przepisu o odpowiedzialności Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych skutkowało zaś pozbawieniem ochrony uzasadnionych merytorycznie żądań powodów. Naruszenia te miały przy tym charakter „rażący”. Skutkiem naruszenia wskazanych przepisów prawa materialnego oraz procesowego jest sytuacja, w której pomimo zasadności roszczenia wynikającej z orzeczenia,

powództwa zostały oddalone, a Skarb Państwa był reprezentowany przez niewłaściwą *statio fisci*. Naruszenie to jest w ocenie Prokuratora Generalnego oczywiste. Dodatkowo obowiązywały już wówczas przepisy wskazujące na konieczność reprezentacji Skarbu Państwa przez wojewodę. Przy czym należy podkreślić, że niezależnie od tego ile jednostek reprezentuje w procesie Skarb Państwa, pozwanym w sprawie jest tylko jeden Skarb Państwa. Natomiast uchybienie Sądu w zakresie badania, prawidłowego ustalenia jego *statio fisci* oraz zawiadomienia go i wezwania do udziału w sprawie, nie może obciążać negatywnymi skutkami powodów.

W ocenie Prokuratora Generalnego podniesione okoliczności, przy jednoczesnym braku możliwości zmiany zaskarżonej części wyroku Sądu Okręgowego w T., uzasadniają wiosek o jego uchylenie, celem zapewnienia jego zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną Prokuratora Generalnego z dnia 4 marca 2020 r. Wojskowa Specjalistyczna Przychodnia Lekarska Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w G. zastępowana przez profesjonalnego pełnomocnika wskazała, iż z uwagi na zakres zaskarżonego orzeczenia nie jest uprawniona do wyrażania swojego stanowiska odnośnie zasadności roszczenia powodów wobec pozwanego Skarbu Państwa.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga nadzwyczajna zasługiwała na uwzględnienie, choć nie wszystkie podniesione w niej zarzuty skutkowały uchyleniem zaskarżonego orzeczenia.

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2021, poz. 154 ze zm., dalej: u.s.n.) w art. 89 i następnych, wprowadziła oraz uregulowała nowy, nadzwyczajny środek zaskarżenia, mający zapewnić zgodność z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Skarga nadzwyczajna jest szczególnym środkiem zaskarżenia, którego funkcją jest korygowanie prawomocnych orzeczeń sądowych dotkniętych istotnymi

wadami prawnymi. Celem skargi nadzwyczajnej jest zapewnienie możliwości wyeliminowania z obrotu prawnego orzeczeń w sposób oczywisty wadliwych, które nie powinny zapaść w demokratycznym państwie prawnym urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej: naruszających prawa i wolności człowieka i obywatela określone w konstytucji RP, rażąco naruszających inne niż Konstytucja RP przepisy prawa lub opierających się na istotnych ustaleniach faktycznych oczywiście sprzecznych z zebrany w sprawie materiałem dowodowym. Skarga nadzwyczajna realizuje tym sposobem konstytucyjną zasadę rzetelności działania instytucji publicznych (wyrażoną w preambule do Konstytucji RP), zasadę państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) oraz zasadę legalizmu (art. 7 Konstytucji RP).

Skarga nadzwyczajna może być wniesiona tylko przez legitymowane podmioty wymienione w art. 89 § 2 u.s.n. Zgodnie z wymienionym przepisem są to: Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz, w zakresie swojej właściwości, Prezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznik Finansowy, Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców i Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Ustawodawca w art. 89 § 1 u.s.n. skatalogował przesłanki wniesienia skargi nadzwyczajnej, którymi są: prawomocność orzeczenia sądu powszechnego lub wojkowego, konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, spełnienie jednego z warunków, zgodnie z którym orzeczenie: narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub w sposób rażąco narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, oraz ostatecznie brak możliwości uchylenia lub zmiany orzeczenia w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Dalej w myśl art. 89 § 3 u.s.n. skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna w terminie roku od dnia ich rozpoznania. Niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie roku od dnia uprawomocnienia się

orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – po upływie 6 miesięcy od dnia jej rozpoznania. Jednakże zgodnie z § 4 tegoż artykułu jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w § 1, a zaskarżone orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne, w szczególności jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, a także jeżeli uchylenie orzeczenia naruszyłoby międzynarodowe zobowiązania Rzeczypospolitej Polskiej, Sąd Najwyższy ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.s.n.

W przedmiotowej sprawie skarga nadzwyczajna została wywiedziona przez Prokuratora Generalnego. W świetle art. 89 § 2 u.s.n. i wymienionych w nim podmiotów uprawnionych do wywiedzenia skargi nadzwyczajnej, nie może budzić wątpliwości, że skarżący posiada legitymację do jej wniesienia w przedmiotowej sprawie.

Badając ustawowe przesłanki zasadności i dopuszczalności wniesionej przez Prokuratora Generalnego skargi nadzwyczajnej od części wyroku Sądu Okręgowego w T. nie budzi wątpliwości, że orzeczenie wydane zostało przez sąd powszechny. Orzeczenie w zaskarżonej części jest również prawomocne. Zgodnie z art. 363 § 3 k.p.c. jeżeli zaskarżono tylko część orzeczenia, staje się ono prawomocne w części pozostałej z upływem terminu do zaskarżenia, chyba że sąd II instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także w tej części. W analizowanej sprawie żadna ze stron postępowania nie wywiodła od zaskarżonej części wyroku apelacji, ani zażalenia na koszty procesu. Brak było również możliwości, aby od zaskarżonej części orzeczenia wywieść skargę kasacyjną. Z akt sprawy nie wynika również, że od zaskarżonego orzeczenia wniesiono wcześniej skargę nadzwyczajną (art. 90 § 1 u.s.n.).

Zgodnie z art. 89 § 1 *in fine* u.s.n. skarga nadzwyczajna nie przysługuje, jeżeli orzeczenie może być zmienione lub uchylone w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. W ocenie Sądu Najwyższego orzeczenie w zaskarżonym zakresie może być wyeliminowane z obrotu prawnego jedynie w

drodze skargi nadzwyczajnej, bowiem nie może zostać wzruszone w drodze innych środków prawnych. Wobec upływu terminu brak jest możliwości wniesienia skargi o wznowienie postępowania. Z tej samej przyczyny wykluczone było i jest złożenie także ewentualnej skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

W analizowanej sprawie, skarga nadzwyczajna wniesiona została po ponad 16 latach od dnia wydania zaskarżonego orzeczenia. Zasadniczo w świetle art. 89 § 3 u.s.n. wniesiony środek zaskarżenia należałoby uznać za wniesiony z przekroczeniem terminu. Należy jednak uwzględnić treść art. 115 § 1 u.s.n., zgodnie z którym, w okresie 3 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. Przepisu art. 89 § 3 zdanie pierwsze u.s.n. nie stosuje się. Stosownie do § 1a art. 89 u.s.n. skarga nadzwyczajna od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które uprawomocniło się przed wejściem w życie niniejszej ustawy, może być wniesiona przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich. Przepisu art. 89 § 2 u.s.n. nie stosuje się.

Tym samym w świetle poczynionych rozważań i przytoczonych przepisów, biorąc pod uwagę datę wydania zaskarżonego w przedmiotowej sprawie orzeczenia, upływ ponad 16 lat od dnia wydania zaskarżonego orzeczenia, nie stał na przeszkodzie do rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi nadzwyczajnej wywiedzionej przez Prokuratora Generalnego.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 2 statuuje zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Na treść wspomnianej zasady składa się szereg wartości, wywodzonych wprost z art. 2 lub też takich, które nie zostały ujęte *expressis verbis* w Konstytucji, ale które wynikają z istoty i aksjologii demokratycznego państwa prawnego. Wartości te tworzą pewien kanon, który nie ma charakteru katalogu zamkniętego (por. P. Tuleja [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, Warszawa 2016, s. 222, nb. 19).

Zauważyć ponadto trzeba, że zasada demokratycznego państwa prawnego wyraża między innymi konieczność zapewnienia pewności co do prawa. Dlatego

też postępowania nadzwyczajne, mające służyć wzruszeniu prawomocnych orzeczeń sądowych, dotyczyć powinny tylko najistotniejszych i najbardziej rażących wad wyroków bądź postanowień, a także takich wad postępowania. Nie mogą one bowiem zastępować kontroli instancyjnej i prowadzić do ponownego rozpoznania sprawy (por. wyrok NSA z 5 października 2017 r., II FSK 1286/17, LEX nr 2390446), co odpowiadać powinno konstytucyjnej zasadzie proporcjonalności.

Wywodzona z art. 2 Konstytucji RP zasada ochrony zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa, nazywana także zasadą lojalności państwa względem obywateli, ściśle wiąże się z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Wyraża się ona w takim stanowieniu i stosowaniu prawa, „by nie stawało się ono swoistą pułapką dla obywatela i aby mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, iż nie naraża się na prawne skutki, których nie mógł przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, iż jego działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem będą także w przyszłości uznawane przez porządek prawny” (wyrok TK z 7 lutego 2001 r., K 27/00, OTK 2001, nr 2, poz. 29, tak też P. Tuleja [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, Warszawa 2016, s. 223-224, nb. 25). Koniecznym wymogiem realizacji zasady zaufania jest zagwarantowanie obywatelom bezpieczeństwa prawnego. Bezpieczeństwo prawne, przewidywalność prawa stanowionego przez państwo oraz respektowanie przez władzę działań podejmowanych w zaufaniu do państwa gwarantują ochronę wolności człowieka. (P. Tuleja [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, Warszawa 2016, s. 224, nb. 25 i 26., por. też postanowienie Sądu Najwyższego z 27 marca 2019 r., I NSNc 1/19).

Przesłanka funkcjonalna skargi nadzwyczajnej, wyrażająca się w konieczności zapewnienia zgodności z zasadą konstytucyjną wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP wiąże się zarówno w wymiarze literalnym, jak i treściowym z klauzulą konieczności w demokratycznym społeczeństwie, którą ustrojodawca – nawiązując do sformułowania ogólnej klauzuli limitacyjnej używanej w artykułach 8-11 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie 4 listopada 1950 r. (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284, dalej: EKPCz) – posłużył się w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Trudno jest sensownie

wskazywać na istotną różnicę między zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej i warunkami koniecznymi dla funkcjonowania społeczeństwa demokratycznego. Wręcz przeciwnie, można w tym wypadku mówić o istotnej zbieżności znaczeniowej obydwu tych sformułowań (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

Jak wskazywał już Sąd Najwyższy, realizacja zasady proporcjonalności w kontekście art. 89 § 1 u.s.n. winna z jednej strony uwzględniać dążenie do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w zw. z art. 2 Konstytucji RP), nakazujące eliminować istotne wady prawomocnych orzeczeń sądu powszechnego lub wojskowego stypizowane w punktach 1-3 tego przepisu, z drugiej zaś strony musi uwzględniać istotną, konstytucyjną wartość pewności prawa, której immanentnym elementem jest ochrona powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*) służąca ochronie stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w zw. z art. 2 Konstytucji RP). Rozpatrując zatem konieczność zmiany lub uchylenia prawomocnego wyroku jako wymogu płynącego z obowiązywania zasady państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, zauważyć należy konflikt wartości, który musi zostać rozstrzygnięty poprzez odwołanie się do zasady proporcjonalności, przy czym kluczowe znaczenie będzie miała proporcjonalność *sensu stricto* wyrażająca się w wyważaniu między koniecznością ochrony powagi rzeczy osądzonej, a koniecznością ochrony integralnie rozumianej zasady demokratycznego państwa prawnego jako przestrzeni urzeczywistniania sprawiedliwości społecznej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20). O ile więc ocena spełnienia przesłanek szczegółowych sprowadza się, w dużym uproszczeniu, do dokonania subsumpcji, o tyle dokonując oceny ziszczenia się przesłanki funkcjonalnej, czyli oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z art. 2 Konstytucji RP, kluczowe staje się ważenie konstytucyjnych wartości (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

Ochrona powagi rzeczy osądzonej jest głęboko zakorzeniona w aksjologii państwa prawnego, która pojmowana integralnie, ma w tym wypadku przemawiać za uchYLENIEM tej ochrony. Paradoks ten byłby szczególnie trudny do rozwiązania, gdyby chodziło o pogodzenie naruszenia powagi rzeczy osądzonej z samą zasadą demokratycznego państwa prawnego. Jednak w przypadku zasady ustrojowej z art. 2 Konstytucji RP, szczególną rolę przy ocenie zaistnienia przesłanki funkcjonalnej z art. 89 § 1 u.s.n. będzie odgrywała zasada sprawiedliwości społecznej. O ile bowiem nie można wykluczyć sytuacji, w których oceniana integralnie, sama zasada państwa prawnego przemawiać będzie już za uchYLENIEM ochrony powagi rzeczy osądzonej, o tyle WZGLĄD na konieczność urzeczywistniania w demokratycznym państwie prawnym sprawiedliwości społecznej, niekiedy może przemawiać za uwzględnieniem skargi nadzwyczajnej nawet wówczas, gdy w świetle samej zasady państwa prawnego, zaistnienie przesłanki funkcjonalnej nie byłoby wystarczająco oczywiste (wyrok Sądu Najwyższego z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

Sąd Najwyższy zwracał już też uwagę, że Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: ETPCz) kilkakrotnie rozważał zgodność nadzwyczajnych środków zaskarżenia z Europejską Konwencją Praw Człowieka i dopuszczając ich stosowanie zastrzegał, że środki zaskarżenia muszą być uzasadnione okolicznościami o istotnym i niewątpliwym charakterze, korygującymi fundamentalne wady rozstrzygnięć jurysdykcyjnych, niweczące podstawową funkcję wymiaru sprawiedliwość (*miscarriage of justice*) (Ryabykh, skarga nr 52854/99 (2003), § 52). Wadami tymi mogą być „oczywiste błędy w stosowaniu prawa materialnego lub inne ważne przyczyny” (*Giuran*, skarga nr 24360/04, § 32), przy czym jak wskazywał ETPCz, nadzwyczajne środki zaskarżenia nie mogą inicjować *de facto* dodatkowej kontroli instancyjnej, bowiem nie wolno kwestionować prawomocnego wyroku jedynie w oparciu o ogólnikowe zarzuty „niekompletności lub jednostronności” lub popełnienie jakiś mniej istotnych błędów, a uzasadniony zarzut musi wykraczać poza „prawny puryzm” (*Sutyazhnik*, skarga nr 8269/02, § 38) domagający się od każdego wyroku doktrynerskiej nieskazitelnności (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

Odnosząc instytucję skargi nadzwyczajnej do standardów ochrony zasady pewności prawa i powagi rzeczy osądzonej, Sąd Najwyższy wskazał ponadto, że skarga nadzwyczajna z całą pewnością nie stanowi instrumentu ponownej kontroli instancyjnej, a jej przesłanka funkcjonalna, nakazująca ocenę dopuszczalności ingerencji jurysdykcyjnej w prawomocne orzeczenie sądów powszechnych lub wojskowych poprzez ustalenie, czy jest to konieczne w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasadę sprawiedliwości społecznej, czyni z niej środek służący skonkretyzowanej kontroli konstytucyjności aktów jurysdykcyjnych (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

Sąd Najwyższy stwierdza, że rolą przeprowadzanej przezeń konkretnej kontroli konstytucyjnej nie jest eliminowanie z obrotu wszelkich wadliwych orzeczeń, a jedynie tych, które godzą w podstawy umowy społecznej będącej fundamentem demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasadę sprawiedliwości społecznej, a zatem dotyczą określonego kształtu relacji pomiędzy jednostką a władzą publiczną (przedmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego) lub godności upodmiotowionej jednostki (podmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego) (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 maja 2021 r., I NSNk 4/20).

Dokonując w tym świetle ważenia konstytucyjnych wartości Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, że sprawa dotyczy roszczenia o naprawienie szkody na osobie, w kontekście roli państwa nie tylko przy powstaniu zdarzenia deliktowego, ale również na etapie orzekania o jego skutkach. Podstawowe znaczenie w tym zakresie ma orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, w którym podkreśla on szczególne znaczenie spraw dotyczących szkód na osobie w perspektywie nakazanej przez art. 30 Konstytucji RP ochrony godności osoby ludzkiej. Zdaniem Sądu Najwyższego w tej perspektywie należy ocenić zaskarżony wyrok, używając jako wzorca kontroli art. 30 Konstytucji RP, nawet jeżeli nie został on dostatecznie wyeksplikowany przez skarżącego (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 1 września 2006 r., SK 14/05, OTK-A 2006, nr 8, poz. 97, zwłaszcza pkt 6 uzasadnienia). Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego (por. wyroki z: 5 marca 2003 r., K 7/01, OTK ZU 2003, nr 3,

poz. 19; 20 marca 2006 r., K 17/05, OTK ZU 2006, nr 3, poz. 30) oraz zważywszy na centralne i fundamentalne znaczenie zasady ochrony godności każdej osoby w całym systemie aksjologii konstytucyjnej, należy uznać, że odwołanie się do art. 30 Konstytucji RP pozostaje zawsze aktualne wtedy, gdy przedmiotem oceny jest ochrona prawna związana z poszanowaniem najbardziej żywotnych interesów każdej jednostki, a więc tych, które odnoszą się do życia, zdrowia i integralności cielesnej. Trybunał Konstytucyjny dostrzega również szczególnie mocne oparcie takiej argumentacji w przypadku szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym władzy publicznej – na tle art. 77 ust. 1 Konstytucji (por. wyrok TK z 1 września 2006 r., SK 14/05, OTK-A 2006, nr 8, poz. 97). Dlatego też w ocenie Sądu Najwyższego rozstrzygana sprawa, w świetle ogólnych zasad prawa, w tym również wynikających z orzecznictwa zasługuje na szczególne potraktowanie.

Przechodząc w tym kontekście do oceny podniesionych w skardze nadzwyczajnej zarzutów, za częściowo zasadny uznać należy zarzut naruszenia prawa procesowego, tj. art. 67 § 2 k.p.c. Jakkolwiek skarżący ma częściowo rację w sformułowanym przez siebie zarzucie, tak Prokurator Generalny w zasadzie nie wskazał, w jaki sposób naruszenie przepisu art. 67 § 2 k.p.c. miało wpływ na wydane w sprawie rozstrzygnięcie. W sprawie nie budzi wątpliwości, iż Sąd Okręgowy przyjmując za jednostkę reprezentującą Skarb Państwa – Ministra Obrony Narodowej popełnił błąd, bowiem nie uwzględnił wejścia w życie ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej (Dz.U. nr 12, poz. 64), która w art. 65 ust. 1 wyraźnie stanowi, że w postępowaniach administracyjnych i sądowych, w których stroną jest Skarb Państwa, wynikających z działalności państwowych jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej, które z dniem 1 stycznia 1999 r. uzyskały osobowość prawną lub zostały zlikwidowane albo przejęte przez jednostkę samorządu terytorialnego, Skarb Państwa reprezentuje wojewoda właściwy ze względu na siedzibę jednostki. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 10 maja 2000 r., III CZP 7/00 (OSNC nr 12, poz. 221), ustawa ta w sposób odrębny, generalny i autonomiczny uregulowała reprezentację Skarbu Państwa w postępowaniach administracyjnych i sądowych w sprawach, w których przed wprowadzeniem reformy administracji publicznej w imieniu Skarbu Państwa

występowały państwowe jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej. Artykuł 65 ww. ustawy, jako przepis prawa procesowego, znajdował zastosowanie do wszystkich, będących w toku, postępowań administracyjnych i sądowych, a więc także w sprawie niniejszej.

Ostatecznie zauważyć należy, że jeżeli skarżący twierdzi, iż sąd rozpoznający sprawę w pierwszej instancji nie wyjaśnił oraz nie ustalił w ramach podstawy faktycznej powództwa właściwej jednostki organizacyjnej do reprezentacji Skarbu Państwa, winien w podniesionym zarzucie wskazać na naruszenie przepisów regulujących kwestie sporządzania uzasadnienia. Tego natomiast w zarzucie sporządzonej w niniejszej sprawie skargi nadzwyczajnej zabrakło.

Opisane wyżej naruszenie w ocenie Sądu Najwyższego nie miało charakteru rażącego. Jak już wyżej wskazano skarżący nie wskazał, w jaki sposób naruszenie przepisu art. 67 § 2 k.p.c. miało wpływ na wydane w sprawie rozstrzygnięcie. Po drugie, jakkolwiek obowiązkiem sądu jest czuwanie by występujący w procesie Skarb Państwa reprezentowany był przez właściwe *statio fisci*, tak w sprawie występuje tylko jeden Skarb Państwa. W przedmiotowej sprawie błędne określenie *statio fisci* nie miało zasadniczego znaczenia, bowiem istotne było naruszenie przez Sąd art. 40 § 1 k.c.

Zdaniem Sądu Najwyższego za w pełni zasadny należało uznać zarzut rażącego naruszenia prawa materialnego, tj. art. 40 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie.

Z ustalonego w sprawie stanu faktycznego wynika, że Wojskowa Specjalistyczna Przychodnia Lekarska w G. została na podstawie zarządzenia Nr 43/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 października 1998 r. w sprawie utworzenia samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej przekształcona z jednostki budżetowej w Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej posiadający osobowość prawną, o jakim mowa w art. 35b ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz.U. nr 91, poz. 408 ze zm.). Zgodnie z art. 35b ust. 3 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej, samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej uzyskiwał osobowość prawną z chwilą wpisania do rejestru publicznych zakładów opieki zdrowotnej prowadzonego przez sąd rejestrowy. Z tą też chwilą zakład ten przekształcał się z jednostki

organizacyjnej Skarbu Państwa w odrębny od niego i posiadający osobowość prawną podmiot, który ponosił odpowiedzialność deliktową za swoją działalność. Konsekwencją powyższego przekształcenia było wpisanie w dniu 31 grudnia 1998 r. nowo utworzonego samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej do rejestru prowadzonego przez sąd, a z chwilą wpisania do rejestru – uzyskanie przez tenże zakład osobowości prawnej. Likwidacji natomiast uległa dotychczasowa jednostka organizacyjna Skarbu Państwa.

W uchwale Sądu Najwyższego z dnia czerwca 1999 r. (III CZP 11/99 – OSNC 2000, nr 1, poz. 2), wydanej – co istotne – przed wydaniem zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w T., przyjęto jako zasadę, że samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej powstały z przekształcenia zakładu opieki zdrowotnej w formie jednostki budżetowej nie jest obowiązany do naprawienia szkody wyrządzonej przed dokonaniem przekształcenia przez funkcjonariusza państwowego będącego pracownikiem przekształconego zakładu. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy podkreślił, że nie ma przepisu stanowiącego, iż powstały w wyniku przekształcenia publicznego zakładu opieki zdrowotnej prowadzonego w formie jednostki budżetowej, samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej ponosi odpowiedzialność za zobowiązania powstałe w związku z działaniem zakładu przed jego przekształceniem. Nie ma też przepisów, które odnosiłyby się do takiego przekształcenia i wyrażały ogólną zasadę, według której nowo powstały samodzielny podmiot prawa (osoba prawna) ponosi odpowiedzialność za zobowiązania zlikwidowanej (przekształconej) jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa w sytuacji, gdy podstawą jego istnienia jest ten sam wyodrębniony organizacyjnie zespół osób i środków majątkowych, który stanowił podstawę istnienia zlikwidowanej (przekształconej) jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa. W wyniku przekształcenia jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa w samodzielny podmiot prawa, co powoduje likwidację tej jednostki organizacyjnej (i powstanie samodzielnego podmiotu prawa), zobowiązania związane z jej działaniem – jak wyjaśnił dalej Sąd Najwyższy – pozostają zobowiązaniami Skarbu Państwa.

Również Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 27 czerwca 2000 r., K 20/99 (OTK 2000, nr 5, poz. 140), wskazał, że zobowiązaniami Skarbu Państwa są zobowiązania zakładów opieki zdrowotnej, które funkcjonowały w obrocie

prawnym jako jednostki lub zakłady budżetowe i nie posiadały przymiotu osoby prawnej. Trybunał wskazał, że nie ma jakichkolwiek podstaw do twierdzenia, iż Skarb Państwa nie jest odpowiedzialny za powstałe do momentu przekształcenia zobowiązania zakładów opieki zdrowotnej funkcjonujących jako jednostki (zakłady) budżetowe. Skarb Państwa w pełni ponosi odpowiedzialność za te zobowiązania. Trybunał wskazał przy tym, że ustanowienie w drodze zarządzenia (uchwały) zasady stanowiącej, iż samodzielne zakłady są następcą prawnym jednostek budżetowych i wstępują we wszelkie ich prawa i obowiązki bez względu na charakter stosunku prawnego, z którego te prawa i obowiązki wynikają, jest niedopuszczalne.

Reasumując, przed wydaniem zaskarżonego wyroku w orzecznictwie utrwalony był pogląd, że zobowiązania związane z działalnością jednostki budżetowej, pozostają zobowiązaniami Skarbu Państwa. Zgodnie zaś z regułą wyrażoną w art. 40 § 1 k.c., samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania Skarbu Państwa. Sąd Okręgowy w T. orzekając o oddaleniu powództwa skierowanego przeciwko Skarbowi Państwa z uwagi na brak jego legitymacji biernej naruszył w powyższych okolicznościach art. 40 § 1 k.c. Skoro Wojskowa Specjalistyczna Przychodnia Lekarska w G. była jednostką organizacyjną Skarbu Państwa, a podstawą uznania zasadności roszczeń powodów było ustalone działanie personelu medycznego tej placówki, to zobowiązania związane z działaniem Wojskowej Specjalistycznej Przychodni Lekarskiej w G. pozostają zobowiązaniami Skarbu Państwa. W takiej sytuacji uwzględnić należało roszczenie przeciwko Skarbowi Państwa. Sąd Okręgowy w T. postąpił jednak inaczej i roszczenie uwzględnił względem nowopowstałego samodzielnego zakładu opieki zdrowotnej, co ostatecznie zostało skorygowane, względem drugiego z podmiotów, przez sąd II instancji.

W ocenie Sądu naruszenie art. 40 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie miało charakter rażący. Naruszenie prawa „rażące” jest czym innym niż naruszenie prawa „oczywiste”, czyli widoczne dla przeciętnego prawnika *prima facie* bez konieczności wnikliwej analizy (postanowienie Sądu Najwyższego z 29 marca 2019 r., V CSK 326/18, wyrok Sądu Najwyższego z 8 czerwca 2017 r., SNO 22/17). Natomiast na tle skargi nadzwyczajnej ocena tego, czy doszło do

rażącego naruszenia prawa jest uzależniona od: (1) wagi naruszonej normy, tj. jej pozycji w hierarchii norm prawnych, (2) stopnia (istotności) jej naruszenia, (3) skutków naruszenia dla stron postępowania.

Przenosząc powyższe na grunt rozpoznawanej sprawy, za uznaniem naruszenia jako rażące przemawiają takie okoliczności jak, istnienie w dacie zaskarżonego orzeczenia jednolitej wykładni art. 40 § 1 k.c., a także orzecznictwa Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego wskazujących na odpowiedzialność Skarbu Państwa. Nie można też pominąć treści art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej, obowiązującego już w dacie zaskarżonego orzeczenia. Powyższe umknęło Sądowi Okręgowemu w T. rozpoznającemu sprawę, co doprowadziło w ostateczności do niewłaściwego zastosowania art. 40 § 1 k.c. i oddalenia powództwa skierowanego przeciwko Skarbowi Państwa, pomimo uznania roszczeń powodów za zasadne, wyłączając w zasadzie ich prawo do odszkodowania.

Jak już wyżej wskazał Sąd Najwyższy w sprawie podstawowe znaczenie ma fakt, że dotyczy ona szkody na osobie, która została bez żadnych wątpliwości stwierdzona. Stawką w sprawie jest zatem naruszenie ludzkiej godności osoby bezpośrednio poszkodowanej, która złożyła pozew w sprawie. Osoba poszkodowana przez państwo, będąc w sprawie skonfrontowana z jednostkami organizacyjnymi tego samego państwa, zarówno na etapie wyrządzenia szkody, jak i na etapie jej osądzenia, nie może zostać pozbawiona należnej jej rekompensaty tylko dlatego, że państwo na skutek działania tychże organów „chowa się za zasłoną” osobowości prawnej, co prowadzi w rozpatrywanej sprawie, do jej nadużycia w kontekście błędnego zastosowania (w istocie niezastosowania) 40 § 1 k.c. Należy przy tym podkreślić jednak wyjątkowość sprawy i względy słuszności przemawiające za takim jej potraktowaniem, jak i to, że nie kreuje ono generalnego wzorca, który w prosty sposób można by zastosować w innych, nawet podobnych sprawach.

Konstytucja w art. 45 statuuje zasadę prawa do sądu, zgodnie z którą każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Godzi w

konstytucyjną zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, jak również zasady z niej wynikające, tj. zasadę zaufania do państwa i bezpieczeństwa prawnego, sytuacja w której pomimo stwierdzenia zrealizowania się przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej, powództwo na skutek błędnego zastosowania przepisu art. 40 § 1 k.c. zostało oddalone, a powstała sytuacja stworzyła stan niepewności prawnej, w ramach której powodowie pomimo stwierdzenia zasadności ich roszczenia nie zrealizowali swojego prawa do zadośćuczynienia i odszkodowania, w czym w sposób oczywisty przejawia się naruszenie konstytucyjnego prawa do sądu i sprawiedliwego rozpoznania sprawy, jak również zasady zaufania do państwa i bezpieczeństwa prawnego. Nie sposób też pominąć okoliczności, iż powodowie działając w zaufaniu do Sądu i prawidłowości jego ustaleń co do podmiotu zobowiązanego, wskazując prawidłowo od samego początku procesu jako pozwanego Skarb Państwa, a na skutek niezasadnego wezwania sądu – także placówkę medyczną, „wpadli w swoistą pułapkę” – znaleźli się w sytuacji, w której działania sądu spowodowały brak uwzględnienia ich uzasadnionego żądania.

W powyższych okolicznościach za uzasadniony uznać należy zarzut naruszenia zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji RP, tj. zaufania do państwa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, wywodzonych z art. 2 Konstytucji RP i prawa do sądu wyrażonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, a nadzwyczajny charakter ingerencji Sądu Najwyższego w świetle wyważonych przez Sąd Najwyższy wartości konstytucyjnych Sąd ten uznaje za odpowiadającą zasadzie proporcjonalności.

Z tych wszystkich względów, w ocenie Sądu Najwyższego, zaktualizowały się przesłanki, o których mowa w art. 89 § 1 u.s.n., tj. orzeczenie w zaskarżonej części w sposób rażąco narusza prawo na skutek jego niewłaściwego zastosowania, a uchylenie orzeczenia w zaskarżonej części konieczne jest dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, w związku z czym skargę nadzwyczajną Prokuratora Generalnego należało uwzględnić.

Mając na uwadze powyższe, skargę nadzwyczajną należało uznać za zasadną i na podstawie art. 91 § 1 u.s.n. uchylić zaskarżone orzeczenie w części,

tj. w pkt I ppkt 2 oraz w pkt II ppkt 2 i sprawę przekazać Sądowi Okręgowemu w T. do ponownego rozpoznania.

Zbędne stało się orzekanie w przedmiocie zawartego w skardze nadzwyczajnej wniosku Prokuratora Generalnego o pozostawienie Sądowi Okręgowemu w T. rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej, albowiem te w sprawie nie zostały poniesione.

Rolą sądu ponownie rozpoznającego sprawę będzie ustalenie właściwego *statu fisci* reprezentującego Skarb Państwa oraz rozważenie jego odpowiedzialności za szkodę powodów.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w wyroku.